

NACIONALINĖS RETROSPEKTYVIOSIOS BIBLIOGRAFIJOS REDAKTORIŲ KOLEGIJOS NUOSTATAI

Patvirtinti Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos direktoriaus 1999 m. spalio 5 d. įsakymu Nr. B-65

1. Nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos redaktorių kolegija sudaroma iš šios bibliografijos sudarytojų - kolektyvų, įstaigų ir pavienių specialistų - pasiūlytų bibliografijos, knygotyros ir bibliotekininkystės aukščiausios kvalifikacijos specialistų. Redaktorių kolegiją sudaro 9 nariai. Redaktorių kolegija skiriama Lietuvos kultūros ministro įsakymu.
2. Suformuota redaktorių kolegija pirmajame posėdyje iš savo narių balsavimo būdu renka redaktorių kolegijos pirmininką, jo pavaduotoją ir sekretorių. Rinkimai laikomi teisėtais, jei juose dalyvavo ne mažiau kaip 2/3 redaktorių kolegijos narių, o kandidatai minėtoms pareigoms surinko paprastą balsų daugumą. Balsams pasiskirsčius po lygiai, sprendimą lemia pirmininkaujančiojo balsas.
3. Redaktorių kolegijos ir jos vadovų kadencija - 5 metai, skaičiuojami nuo pirmininko išrinkimo datos. Pasibaigus kadencijai, redaktorių kolegijos pirmininkas atsiskaito nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos sudarytojų išplėstiniame posėdyje. Redaktorių kolegijos pirmininko ataskaita, redaktorių kolegijos nutarimai ir aktualesnė svarstymų medžiaga skelbiama mokslo darbų rinkinyje „Bibliografija“. Kadencijos metu pasitraukę redaktorių kolegijos nariai pakeičiami nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos sudarytojų pasiūlytais kandidatais darbo tvarka. Tokiu būdu gali būti įvesta ne daugiau kaip 1/3 naujų narių. Pasitraukus daugiau nei 1/3 redaktorių kolegijos narių, sudaroma nauja redaktorių kolegija.
4. Redaktorių kolegija, vadovaudamasi sukaupta patirtimi ir tradicijomis, atsižvelgdama į sudarytojų pasiūlymus, sudaro, patvirtina ir realizuoja retrospektyviosios bibliografijos tolesnio rengimo ir leidimo planą, kontroliuoja jos parengimo ir išleidimo eigą. Redaktorių kolegija aprobuoja visus spaudai teikiamus nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos leidinius ir kitus su nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos išleidimu susijusius darbus.
5. Redaktorių kolegijos nutarimai privalomi nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos leidinių rengėjams. Kilus nesutarimams jų priežastis, taip pat autorių nurodytas problema, pateiktus klausimus ir pasiūlymus redaktorių kolegija privalo apsvaistyti ir į juos atsakyti ne vėliau kaip per vieną mėnesį. Redaktorių kolegija visokeriopai skatina autorių ir bendradarbių pastangas tobulinti nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos rengimo metodiką ir darbo organizavimą, savo kompetencijos ribose ir priemonėmis pažymi labiausiai nusipelnčius asmenis. Redaktorių kolegija turi teisę teikti pasiūlymus dėl apdovanojimo Lietuvos Respublikos kultūros ministrui.
6. Pasiūlymus dėl redaktorių kolegijos darbo tobulinimo, kryptių ir metodų gali teikti visi nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos sudarytojai, iniciatyvos teise naudojasi Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centras.
7. Retrospektyviosios bibliografijos rengimo metodiniam darbui vadovauja Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centro sudaryta metodinė taryba.

Priimti 1999 m. rugsėjo 28 d. redaktorių kolegijos posėdyje.

NACIONALINĖS RETROSPEKTYVIOSIOS BIBLIOGRAFIJOS REDAKTORIŲ KOLEGIJOS POSĖDIS

1999 m. rugsėjo 28 d. įvyko naujosios redaktorių kolegijos posėdis, kuriame išklaudyta buvusios kolegijos pirmininko dr. Juozo Tumelio ataskaita, patvirtinti nauji redaktorių kolegijos nuostatai, išrinkti pirmininkas, jo pavaduotojas ir sekretorius bei apsvaistyta C serijos „Lietuviškų periodinių leidinių publikacijos“ rengimo būklė.

Savo ataskaitoje J. Tumelis apžvelgė 1992 m. sudarytos redaktorių kolegijos darbo rezultatus. Vienu iš nuopelnų jos pirmininkas įvardijo nacionalinės bibliografijos leidinių sistemos ir prioritetų peržiūrėjimą. Buvusioji kolegija pratęsė nacionalinės bibliografijos chronologinę aprėptį iki 1990 metų (anksčiau buvo iki 1940 metų). J. Tumelis taip pat trumpai apžvelgė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centro bei kitų nacionalinę bibliografiją rengiančių kolektyvų darbo rezultatus, pateikė jų apibendrintą vertinimą ir suformulavo artimiausios ateities uždavinius. R. Varnienė, J. Marcinkevičius ir V. Bulavas iš esmės teigiamai vertino redaktorių kolegijos ir jos pirmininko darbą, diskutavo dėl kai kurių ataskaitos teiginių. D. Kaunas redaktorių kolegijos darbą vertino skeptiškiau, visus nuopelnus skirdamas darbo grupėms. Tuo pačiu jis išreiškė viltį, kad naujoji kolegija bus veiklesnė, darbingesnė. Kiti redaktorių kolegijos nariai - J. Marcinkevičius, V. Bulavas padėkojo J. Tumeliui ir kitiems kolegijos nariams už darbą.

Posėdyje taip pat buvo apsvaistyti nauji redaktorių kolegijos nuostatai. Pagal jų projektą buvo siūloma, kad kolegiją sudarytų kultūros ministro įsakymu skiriami devyni nariai penkerių metų kadencijai. Jame taip pat apibrėžta redaktorių kolegijos ir jos narių kompetencija ir pareigos. Numatyta griežtesnė nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos rodyklių rekomendavimo spaudai tvarka, pagal kurią redaktorių kolegija aprobuos gerai parengtus spaudai leidinius. Pirmą kartą nuostatų projekte numatyta, kad redaktorių kolegija ne tik visokeriopai skatins autorių pastangas tobulinti leidinių metodiką ir darbo organizavimą, bet savo kompetencijos ribose pažymės labiausiai nusipelnčius asmenis, teiks pasiūlymus dėl jų apdovanojimo. Diskusijose kai kurie projekto punktai buvo patikslinti. B. Butkevičienės siūlymu įtrauktas punktas dėl metodinio vadovavimo nacionalinės bibliografijos darbams. Galutiniam projekto variantui redaktorių kolegijos nariai vienbalsiai pritarė.

Po to įvyko pirmininko, pavaduotojo ir sekretoriaus rinkimai. Iš dviejų kandidatų (R. Varnienės ir O. Janonio) absoliučia balsų dauguma naujosios redaktorių kolegijos pirmininke išrinkta Bibliografijos ir knygotyros centro direktorė R. Varnienė. Vienbalsiai jos pavaduotoju išrinktas O. Janonis, sekretore - Bibliografijos ir knygotyros centro Nacionalinės spaudos retrospektyviosios bibliografijos skyriaus vedėja V. Savickienė.

Antroje posėdžio dalyje apsvaistyta nacionalinės bibliografijos C serijos „Lietuviškų periodinių leidinių publikacijos“ rengimo būklė. Šiuo klausimu pranešimą skaitė O. Janonis. Serijos leidinius šiuo metu rengia penkios nacionalinės bibliografijos grupės: Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Bibliografijos ir knygotyros centras ir Litanistikos skyrius, Lietuvos mokslų akademijos, Vilniaus universiteto ir Kauno apskrities viešosios bibliotekų nacionalinės bibliografijos grupės.

Bibliografijos ir knygotyros centrui paveldėjus Knygų rūmų palikimą šiame darbo bare, 1832-1890 m. rodyklė tenka vos ne iš naujo perdaryti.

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Litanistikos skyrius išleido tris metininkus (1891-1893 m.), kurių bendra apimtis yra 6226 bibliografiniai įrašai. Redagavimui parengtas 1894 metų metininkas.

Mokslų akademijos bibliotekos pirmojo tomo (1898-1900 m.) pirmasis variantas prieinamas internete (<http://www.lms.pfi.lt/mab/>). Dėl esminių pastabų rankraščiui tomas redaguojamas iš naujo.

Vilniaus universiteto bibliotekos nacionalinės bibliografijos grupė parengė ir išleido penkis metininkus, kuriuose yra 9481 bibliografinis įrašas. Spaudai parengtos ir 1906 metų pirmoji bei 1908-1909 metų antroji dalys, kuriose yra apie dešimt tūkstančių bibliografinių įrašų.

Kauno apskrities viešosios bibliotekos nacionalinės bibliografijos grupė poligrafiniu būdu, padedant Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai, išleido tris stambios apimties metininkus (1912-1914 m.). Internetu prieinamas 1915-1917 m. leidinys (http://www.kvb.lt/lietuvas_bibliografija). Šių metų lapkričio mėnesį tokiu būdu bus pateikta ir pirmųjų nepriklausomybės metų Lietuvos lietuviškų periodinių leidinių publikacijų rodyklė. Minimuose leidiniuose iš viso yra 36 tūkstančiai bibliografinių įrašų. Bibliografai dabar rengia 1911 ir 1919 m. metininkus, teikia medžiagą rengiamam „Lietuviškųjų slapyvardžių“ žodynui, kaupia autoritetinius duomenis apie laikmečio publikacijų autorius, rengia savo ankstesnių rodyklių pataisymus ir papildymus.

Pateikęs kiekybinį vaizdą, pranešėjas apibūdino darbo organizavimo, leidinių kokybės gerinimo, sukauptos medžiagos pateikimo informacijos vartotojams problemas. Jis pasiūlė pertvarkyti C serijos darbų pasiskirstymą. Atsižvelgdamas į tai, kad kai kurios bibliotekos - leidinio sudarytojos baigia rengti anksčiau numatytus leidinius arba pageidauja specializuotais

(pagal principą: Lietuvos, Mažosios Lietuvos, išeivijos periodiniai leidiniai), jis siūlė pratęsti C serijos laikotarpį iki 1927 metų imtinai (iki „Bibliografijos žinių“ pasirodymo) ir tolimesnius darbus pasiskirstyti taip:

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Lituaniškosios skyriaus nacionalinės bibliografijos grupei, baigus rengti 1894-1897 m. metininkus, toliau rengti 1904-1927 metų išeivių periodinių leidinių lietuvių kalba publikacijų rodykles;

Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos nacionalinės bibliografijos grupei, išleidus 1898-1903 metų tomus, toliau rengti 1924-1927 metų Lietuvos periodinių leidinių lietuvių kalba publikacijų metininkus;

Vilniaus universiteto bibliotekos nacionalinės bibliografijos grupei, baigus rengti 1906-1909 metų Lietuvos periodinių leidinių lietuvių kalba publikacijų ir 1908-1911 metų Mažosios Lietuvos periodinių leidinių lietuvių kalba publikacijų rodykles, toliau rengti 1912-1927 metų Mažosios Lietuvos periodinių leidinių lietuvių kalba publikacijų metininkus;

Kauno apskrities viešosios bibliotekos nacionalinės bibliografijos grupei, išleidus 1910-1917 metų Lietuvos periodinių leidinių lietuvių kalba publikacijų rodykles, toliau rengti analogiškus 1918-1923 metų metininkus.

Šio klausimo svarstymas V. Bulavo pasiūlymu atidėtas kitam redaktorių kolegijos posėdžiui. Toliau pranešėjas atkreipė dėmesį į leidinių metodikos ir jų apipavidalinimo suvienodinimo problemą. Ji iš dalies jau išspręsta: dauguma grupių, rengdamos naujus metininkus, taiko ISBD, griežčiau laikosi UDK, perima racionalius kitų grupių narių metodikos sprendimus. O. Janonis pasisakė prieš tokį leidinių metodikos suvienodinimo principą, kuris kliudytų bibliografinėi kūrybai, bibliografų saviraiškai. Kiekvienas leidinys yra bibliografų (kelių bibliografų) mokslinio darbo rezultatas ir jo nevalia iš anksto „sukaustyti“ galutiniais ir nekeičiamais nurodymais. Leidinių poligrafinis nevienodumas atsirado dėl to, kad iki šiol visos nacionalinės bibliografijos grupės savo jėgomis leido metininkus. Jis siūlo parengti techninius reikalavimus leidinio maketui. Pranešėjas trumpai apibūdino ir kitas problemas: redaktorių stygių, perėjimą prie duomenų bazių kaupimo (jį turi tik Nacionalinė biblioteka), metodikos centro veiklos suaktyvinimą ir kt. Lieka neaiški politika dėl C serijos leidinių pateikimo elektronine forma (CD-ROM ir internete).

Diskusijose R. Varnienė pabrėžė, kad kai kurios problemos jau sprendžiamos. Ji akcentavo, kad bibliografiniai įrašai turėtų būti pateikiami UNIMARC formatu. V. Bulavas mato CD-ROM prasmę tik tokiu atveju, jeigu nacionalinės bibliografijos grupės ims kaupti duomenų bazes. Jis nepritaria elektroninių dokumentų, parengtų WORD'u, pateikimui į internetą. O. Janonis teigė, kad ir tokiu „saviveikliniu“ būdu parengti interaktyvūs dokumentai niekuo neprastesni už leidinį (taip pat tenka vartyti puslapį po puslapio). Internetu pateikta medžiaga tampa operatyviai prieinama informacijos vartotojui ir kitoms nacionalinės bibliografijos grupėms, kurioms ta medžiaga yra būtina tolimesniam darbui, susipažinimui su naujais metodikos sprendimais ir pan. Pavyzdžiui, 1918 m. metininkas jau parengtas spaudai, o bus išleistas tik kitais metais.

Greta bibliografinių įrašų struktūros metodinei komisijai nurodyta pateikti pasiūlymus dėl autoritetinių įrašų rengimo UNIMARC formatu ir duomenų bazių formavimo, pateikiant duomenis į Nacionalinės bibliografijos duomenų banką.

Baigiamosiose diskusijose dėmesys nukrypo į kitakalbės Lietuvos knygos bibliografiją. Pareikšta siūlymų dėl darbo kooperavimo su kitomis valstybėmis, suinteresuotomis tokiomis bibliografijos rodyklėmis (Baltarusija, Rusijos Federacija ir kt.). Buvo siūloma pasinaudoti ir pavienių asmenų iniciatyva, jų sukaupta medžiaga, skatinti Lietuvos tautinės mažumas labiau rūpintis savo tautine bibliografija. R. Varnienė akcentavo, kad būtina išnaudoti įvairias galimybes rengiant Lietuvos kitakalbės knygos seriją. O. Janonis savo ruožtu siūlė neužmiršti pasirinktų prioritetų ir, nesant galimybių, padidinti grupių darbuotojų skaičiaus, neplėsti darbų apimtys. Jis priminė liūdną patirtį, kai vienu metu buvo griebtasi visų nacionalinės bibliografijos serijų rengimo ir per dvidešimt metų informacijos vartotojas tegavo vieną A serijos tomą ir vieną kontrolinį sąrašą.

Osvaldas Janonis

Nacionalinės retrospektyviosios bibliografijos
redaktorių kolegijos pirmininkės pavaduotojas

Viršelyje: XVI-XVII a. knygos iš Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Retų spaudinių skyriaus (V. Jacinevičiaus nuotrauka)

2000 05 03. 11,2 leidyb. apsk. I. Tiražas 230 egz. Užsakymas 85. Leido Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Gedimino pr. 51, 2600 Vilnius. Spausdino UAB Žygimantų spaustuvė, Žygimantų 6, 2600 Vilnius. Kaina 15 Lt